

UO'K: 94(575.1)

Faxriddin YORMATOV,

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti "ijtimoiy-gumanitar fanlar" kafedrasi dotsenti, tarix fanlari nomzodi

E-mail: faxriddin1973@mail.com

TerDUning tarix fanlari doktori T. Pardayev taqrizi asosida

KEKSA AVLOD VAKILLARINING JAMIYAT HAYOTIDAGI IJTIMOY FAOLLIGI HAMDA YOSHLAR TARBIYASIDAGI O'RNI

Annotatsiya

Maqolada mamlakatimizda keksa avlod vakillarining jamiyat hayotidagi ijtimoiy faolligi hamda yoshlar tarbiyasidagi o'rni haqida keng qamrovli ma'lumotlar berilgan.

Tabarruk nuroniylik tomonidan yosh avlodni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, keksa avlod vakillarining minglab ajralish holatiga borib qolgan oilalarni saqlab qolishdagi xizmatlari, "Har bir nuroniy – besh nafar yoshga murabbiy" tamoyili hamda keyinchalik bu harakatning yanada kengayib, "Har bir nuroniy – o'n nafar yoshga murabbiy" tamoyili asosida amalga oshirilayotgan ishlar haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Keksalar avlod, yoshlar, tarbiya, oilalar, O'zbekiston, Prezident, nuroniy, piru- badavlat, jamiyat, otaxon va onaxonlar, maslahat keksalar haftaligi, tajriba.

SOCIAL ACTIVITY OF THE OLDER GENERATION IN COMMUNITY LIFE AND THEIR ROLE IN YOUTH EDUCATION

Annotation

The article provides comprehensive information about the social activity of the representatives of the older generation in the life of society and their role in the education of young people in our country.

Education of the young generation in the military-patriotic spirit by our Tabarruk religious leaders, the services of the older generation in saving thousands of separated families, the principle of "Each religious leader is a mentor to five young people" and later this movement was further expanded to "Each religious leader is ten The work being carried out based on the principle of "a coach for young people" was discussed.

Key words: Elderly generation, youth, education, families, Uzbekistan, President, enlightened, prosperous, society, fathers and mothers, consultation week of the elderly, experience.

СОЦИАЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ СТАРШЕГО ПОКОЛЕНИЯ В ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ И ИХ РОЛЬ В ОБРАЗОВАНИИ МОЛОДЕЖИ

Аннотация

В статье представлена исчерпывающая информация о социальной активности представителей старшего поколения в жизни общества и их роли в воспитании молодежи нашей страны.

Воспитание молодого поколения в военно-патриотическом духе нашими религиозными лидерами Табаррыка, заслуги старшего поколения в спасении тысяч разлученных семей, принцип «Каждый религиозный лидер – наставник пяти молодых людей» и в дальнейшем это движение получило развитие. далее расширено до «Каждому религиозному лидеру – десять». Обсуждалась работа, проводимая по принципу «тренер для молодежи».

Ключевые слова: Старшее поколение, молодежь, образование, семья, Узбекистан, Президент, просвещенный, благополучный, общество, отцы и матери, консультационная неделя пожилых людей, опыт.

Kirish. O'zbek xalqi mentalitetiga xos bo'lgan azaliy va ezgulikka yo'g'irilgan qadriyatlardan biri nuroniy otaxon va onaxonlarimizning hurmatini joyiga qo'yish hamda ularga har tomonlama izzat-ikrom ko'rsatishdir.

Shu bilan birga ularning barchamiz uchun namuna va ibrat maktabi bo'lgan boy hayotiy tajribasidan keng foydalanish va yoshlarimizning hayotda o'z o'rinlariga ega bo'lishlari uchun zarur bo'lgan qimmatli maslahatlaridan bahramand bo'lish hamda shu yo'l bilan jamiyatdagi faolligini oshirishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Azal-azaldan xalqimizda "Qarisi bor uyning parisi bor", "O'talar so'zi – aqlning ko'zi" "Qari bilganni-pari bilmaydi" kabi ko'plab maqollar borki, bundan ham ularning nechog'lik donishmandligini anglab olish qiyin emas. Haqiqatdan, ham keksalari bor xonadon fayzli va barakali xonadondir. Ular davrasida ulg'ayayotgan yosh avlodning ma'naviyatiyu ta'lim-tarbiyasi yuksak bo'ladi. Shu ma'noda, keksalarga boy va ular e'zozlangan yurtda ham ezgulik, mehr-oqibat va farovonlik hukm suradi. Ularning o'rni oilada ham,

jamiyatda ham a'lohida o'ringa ega. Chunki ular kelajak avlodni, xalqimizning ko'p asrlik qadriyati va an'analari ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Demak, shunday ekan keksa avlod vakillarining yutimizda tutgan o'rni va nufuzi hamda yosh avlodni har tomonlama tarbiyalashdagi faoliyatlarini batafsil yoritib berish nihoyatda muhimdir.

Tahlil va natijalar. Keksalarni, avvalo, boy hayotiy tajribaga ega, hayotning achchiq-chuchugini ko'rgan insonlar sifatida ulug'laymiz. Chunki ular milliy qadriyat, an'ana va urf-odatlarimizni yosh avlod ongiga singdiruvchi murabbiylardir. Zero, inson tug'iladi, parvarishga muhtoj bo'ladi, otaxonasi, yaqinlari uni tarbiyalab, oyoqqa turg'izadi, keyin o'zi boshqalarni tarbiyalaydi, nasl qoldiradi, avlodini davom ettiradi, keksayib, yana eng yaqin kishilarining yordamiga muhtoj bo'ladi. Odamlar o'z hayotlarining keksalik davri mo'tadil kechishi uchun jamiyat va oilasi oldida zamin tayyorlaydilar. Jamiyat va oilada keksalarni hurmat qilish, ularni e'zozlash singari umuminsoniy fazilatlarimiz shular jumlasiga kiradi.

2019 - yilning 27 - sentabr kuni O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Keksa avlod vakillarining jamiyatdagi o'rni va ijtimoiy faolligini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" 816-sonli[1] qarori ham bu boradagi ishlarni yangi bosqichga ko'tardi. Qarorga ko'ra, keksa avlod vakillarini ijtimoiy himoya qilish, ularga e'tibor va g'amxo'rlikni kuchaytirish, turmush sharoitini yaxshilash, faol va mazmunli hayot kechirishlarini ta'minlash, ularning boy hayotiy tajribasidan keng foydalanish maqsadida BMT Bosh Assambleyasining 1990 - yil 14 - dekabrda rezolyutsiyasi bilan e'lon qilingan 1 - oktabr – "Xalqaro keksalar kuni"ni mamlakatimizda ham har yili mazkur sanada keng nishonlash maqsadida oktabr oyining birinchi haftasi "keksalar haftaligi" etib belgilandi. Shuningdek, qarorda yana ko'plab o'zgarishlar va yangiliklar keltirilgan.

2020 - yil 29 - dekabrda davlatimiz rahbari Oliy Majlisga Murojaatnomasida keksalar, jumladan, yolg'iz keksalar bilan ishlash, ularni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bo'yicha yaxlit va ta'sirchan tizim yaratish zarurligi, bu toifa uchun ajratilayotgan ijtimoiy to'lovlar miqdorini qayta ko'rib chiqish kerakligini alohida ta'kidlagan bo'lsa, joriy yil "Agar katta avlodning bilimi va tajribasini, uzoqni ko'ra olish fazilatlarini yoshlarimizdagi g'ayrat-shijoat, mardlik va fidoyilik bilan birlashtira olsak, ko'zlagan marralarga albatta yetamiz. Nuroniy otaxon va onaxonlarimizni har tomonlama qo'llab-quvvatlashimiz ham qarz, ham farzdir" [2] degan qat'iy chorlovlari bilan ularga bo'lgan yuksak ehtiromini namoyon etdi. O'tgan yaqin yillar mobaynida keksa avlod vakillari jamiyat hayotida ijtimoiy faollik ko'rsatib, hayotimizdagi ayrim muammolarning echimini topishda, yoshlar ta'lim-tarbiyasida, oilalarni mustahkamlashda o'ziga xos ijobiy ishlarni amalga oshirdi;

– yosh avlodni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarini ularning ongiga singdirishda keksa avlod vakillarining ijtimoiy faolligini oshirish borasida "Nuroniy" jamg'armasining Mudofaa vazirligi bilan o'zaro hamkorligi tizimi o'rnatildi;

– "Inson qadri ulug', xotira muqaddas", "Mardlik, burch va sadoqat" shiorlari ostida "Xotira" maydonlarida, mahallalarda, ta'lim muassasalarida va harbiy qismlarda mehnat faxriylarining yoshlar bilan "Ikki avlod" uchrashuvlarini muntazam o'tkazish tizimi yo'lga qo'yildi;

– profilaktik hisobda bo'lgan farzandi tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi 11636 nafar ota-onalardan 6488 nafari keksa avlod vakillarining takliflari asosida ro'yxatdan chiqarildi;

– keksalar avlod vakillarining targ'ibot-tashviqot ishlari natijasida 286 ta notinch oilalar yarashtirildi, 258 nafar voyaga yetmaganlar profilaktik hisobdan chiqarildi, 263 nafar spirtli ichimlikka ruju qo'yanlar bunday illatdan xalos bo'lishiga erishildi. [3]

Aytish joizki, ushbu qilingan ishlar keksalarimizni har tomonlama qo'llab-quvvatlash hamda ularga ijtimoiy faollik ko'rsatishga sharoit yaratib berish natijasi yuzaga keldi desak aslo mubaloga bo'lmaydi. Shuni ham alohida ta'kidlash o'rinliki, nuroniyning katta hayotiy tajribalaridan samarali foydalanish, ayniqsa, murakkab oilaviy nizolarga yechim topish, jamiyatdagi ko'plab ijtimoiy va maishiy muammolarni bartaraf etishda juda qo'l kelmoqda. Jumladan, barcha viloyat va tuman (shahar)larda Nuroniy jamoatchilik kengashlari, mahallalarda "Keksalar maslahati" guruhlar va "Buvijonlar maktabi" kengashlari tashkil etildi. Mahallarda joylashgan otalar choyxonalari hamda tuman (shahar)larda joylashgan "Nuroniy maskani" va boshqa turli muassasalarda keksalar hamda faxriylar ishtirokida qator ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, uchrashuv va davra suhbatlari o'tkazildi.

O'zbek xalqi azaldan oila atalmish qo'rg'onni muqaddas bilib, uning buzilishi natijasida farzandlarning ota-onaga mehrisiz kamolga yetishini jamiyatning eng og'riqli jihatlaridan biri sifatida bilib, unga qarshi qat'iy kurashib keladi. Oilalar buzilishining oldini olish va oilalarda yuzaga kelayotgan nizo va ziddiyatlarni ijobiy hal etish maqsadida mahalla-ko'y, ayniqsa yosi ulug', piru-badavlay otaxon va onaxonlarimizning yordami beqiyos ekanligini barchamiz yaxshi anglaymiz.

Bugungi kunda ham oilaviy ajrimlarning oldini olishda xalqimizning necha asrlik ushbu an'analaridan samarali foydalanib kelinmoqda. Statistik ma'lumotlarga nazar tashlaydigan bo'lsak, joriy yil davomida ajralish yoqasiga kelib qolgan 11 490 ta shu kabi oilaning saqlab qolinishiga erishildi.

5865 ta notinch oilalardagi vaziyat esa nuroniy va keng jamoatchilik vakillari aralashuvi bilan ijobiy tarfaga o'zgardi[4].

Albatta, bu kabi minglab oilalarning saqlab qolinishida bizning fidoyi va faol nuroniyimiz, mahallalardagi katta hurmatga ega otaxonu onaxonlarning xizmati muhim ahamiyat kasb etadi. Mavzuning mantiqiy davomi sifatida aytish lozimki, joriy yilda nuroniy otaxonlar, onaxonlar va faol xotin-qizlarning "Oilaviy munosabatlarni mustahkamlash va inson hayotida oilaning o'rnini yanada oshirish" yuzasidan O'zbekiston yoshlariga Murojaati qabul qilindi. Shuningdek, haftaning shanba kuni mahallalarda "Ahil oila kuni" deb e'lon qilindi. Ushbu muhim tashabbuslarning hayotga joriy etilishi zamirida oilalar mustahkamligini ta'minlash mujassamdir.

Shu o'rinda aytish lozimki, keksa avlod vakillarining davlat va jamiyat hayotida, milliy urf-odat va an'analarni rivojlantirishdagi ijtimoiy faolliklarini oshirish maqsadida joriy yilning o'zida mahallalarda qator ma'naviy-ma'rifiy va targ'ibot tadbirlari tashkil etildi.

Joylardagi mavjud "Nuroniy jamoatchilik kengashi", "Keksalar maslahati" guruhi va "Buvijonlar maktabi" kengashi tomonidan ma'naviy muhit barqarorligini mustahkamlash hamda oilaviy ajralishlarni oldini olish maqsadida 13 124 marotaba shu kabi madaniy tadbirlar bo'lib o'tdi.

Yoshlarni turli huquqbuzarliklardan qaytarish, profilaktik hisobda turgan 3 274 nafar yoshlarni sog'lom muhitga jalb etish maqsadida shu toifadagi yoshlar ishtirokida 7 mingdan ortiq ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar o'tkazildi. Shu bilan birga keksa avlod vakillari tomonidan 97 nafar avf etilgan shaxslar va 5 865 ta notinch oilalar bilan muloqotlar o'tkazildi.

Mahallalarda "Bir nuroniy o'n yoshga -mas'ul" tamoyilini qaror toptirishda tashabbuskorlik ko'rsatib kelayotgan, ishsiz, tarbiyasi og'ir yoshlar bilan ishlashda faol nuroniy moddiy va ma'naviy qo'llab-quvvatlanmoqda.

Bugungi kungacha Toshkent viloyatida 124 mahallada 2108 nafar nuroniy ishtirokida oilalarni mustahkamlash, yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat qilish ruhida tarbiyalashga yo'naltirilgan targ'ibot tadbirlari o'tkazilib, ularga 3514 nafar yoshlar jalb etildi[5].

Nuroniy aralashuvi bilan 13 ming 331 ta notinch oila yarashtirildi, 5264 nafar voyaga yetmagan profilaktik hisobdan chiqarilib, spirtli ichimlikka ruju qo'yan 3253 nafar shaxsning bunday illatdan halos bo'lishiga erishildi[6].

Joriy yilda mahallalarda "Bir nuroniy o'n yoshga mas'ul" tamoyili asosida 16 ming 224 nafar nuroniy tarbiyasi og'ir, ma'naviy ko'makka muhtoj va ishsiz 154 ming 218 nafar yoshga biriktirildi. Nuroniy takliflari asosida farzand tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi 2 ming 650 nafar ota-onadan 1 ming 964 nafari, profilaktik hisobdan chiqarildi. 3 ming 214 ta notinch oila yarashtirildi. Shuningdek, nuroniy tomonidan 486 nafar yoshlarning o'qishlarini

tiklashda, 29 ming 117 nafarining ishga joylashishlariga ko'maklashildi[7].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev bu haqda gaprib, "oilalarda tinchlik, mahallalarda obodlikni ta'minlash, yoshlarimizni tarbiyalashda biz avvalo ko'pni ko'rgan, donishmand nuroniylarimizga suyanamiz. Bu borada "uch avlod uchrashuvlari", "otalar jasorati –ibrat namunasi", "o'nta yoshga- bir nuroniy" harakati kabi ma'naviy – tarbiyaviy ishlarimiz samarasini yanada oshiramiz" degan edi[8].

Xulosa. Xullas shuni alohida takidlash joizki, mamlakatimizda keksa avlod vakillarining jamiyat hayotidagi

ijtimoiy faolligi hamda yoshlar tarbiyasidagi o'rni benihoya katta bolmoqda Yoshi ulug', qariyalarimizning yoshlarimizning hayotda o'z o'rinlariga ega bo'lishlari uchun zarur bo'lgan qimmatli maslahatlaridan bahramand bo'lish hamda shu yo'l bilan jamiyatdagi faolligini oshirishi muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ayni vaqtda mazkur nuroniylar ishtirokida yoshlar ma'naviyatini oshirish, ularning vatanparvarlik tuyg'ularini kamol toptirish, milliy qadriyatlarimizga hurmat ruhida tarbiyalash borasida qator ishlar olib borilmoqda.

ADABIYOTLAR

1. Nuroniy gazetasi 2021.13.10.
2. Xalq so'zi gazetasi 2020.30.12.
3. <https://zamin.uz/uz/jamiyat/84539-keksa-avlod-vakillarini-qo'llab-quvvatlash-sohada-amalga-oshirilgan-islohotlar-aida.html>
4. Yangi O'zbekiston gazetasi 2021. 5.10.
5. Nuroniy gazetasi 2021.29.10.
6. Nuroniy gazetasi 2021.08.12.
7. Yangi O'zbekiston gazetasi 2022. 2.06.
8. XXI asr gazetasi 2023.31.05.